

Koldingbogen

ÅRSTAL: 1995

FORFATTER: Lissa Kjær

TITEL: Ure og briller i 100 år.

KORT RESUME: Urmager- og optikerslægten Lauridsen i Kolding. - Niels Lauridsens (1843-1927) urmagerbutik i Låsbygade 1877-1927, sønnen Peter Lauridsens (d. 1941) urmagerbutik i Jernbanegade fra 1901, i datterens Gudrun Lauridsens eje 1951-1979, samt Kay Lauridsens opt

Ure og briller i 100 år

af Lissa Kjær

I 1877 åbnede Niels Lauridsen urmagerforretning i Låsbygade 50. Inden den tid havde han haft urmagerværksted og salg på Seest Bakke. Han var født 2. januar 1843 af forældrene Kirsten Marie Hansdatter og husmand Laurids Jensen i Seest Vesterskov. Hvor interessen for urmagerfaget kom fra, og hvor han havde lært faget, vides ikke. Slægten, der bestod af gårdmænd og husmænd, kan føres helt tilbage til 1600-tallet i området Seest/Vranderup.

Ejendommen Låsbygade 50 (matr. nr. 49), hvori urmagerforretningen lå, købte Niels Lauridsen i 1878, og naboejendommen nr. 52 i 1895. Disse ejendomme ejedes af familien til 1979. I Låsbygade lå der dengang mange store købmandsgårde. Her kom man fra by og land og handlede, og der er sikkert især blevet solgt mange lommeure.

Fra Seest havde Niels Lauridsen et ejendommeligt ur med sig til Låsbygade. Det var placeret i det lille vindue ved siden af det store udstillingsvindue helt frem til 1980. Det runde ur hang i et lyreformet kompensationspendul, og lyrens strenge var lavet skiftevis af zink og messing for at udligne temperatursvingningernes indflydelse på pendulets længde. Herved opnåedes en nøjagtig gang.

Niels Lauridsen døde i 1927, men forretningen bevarede sit udseende trods flere forskellige ejere indtil maj 1980, da den blev nedlagt.

Niels Lauridsen fik tre børn. Den yngste søn,

Hans, etablerede 2. juli 1918 »Fotomagasinet«, som nu ligger i Østergade og ejes af en nevø, Svend Jensen. Hans Lauridsen var bl.a. kendt for sine Koldingfilm. Niels Lauridsens datter Kirsti-

Niels Lauridsen og sønnen Hans Lauridsen, Låsbygade 50 (matr. nr. 49) ca. 1902. Uret med det lyreformede ophæng ses i vinduet til venstre

ne Marie blev gift med forfatteren Harald Tandrup.

Den ældste søn, Peter, tog eksamen i 1898 fra Den danske Urmagerskole i København. Skolen havde eksisteret siden 7. april 1875. Han etablerede sig som urmager den 24. oktober 1901 i Jernbanegade 20, men flyttede få år efter til nr. 8. Jeg blev født og boede i samme ejendom og er barnebarn af Peter Lauridsen.

I min opvækst og ungdom fulgte jeg urmagervirksomheden på allertætteste hold. På værkstedet sad der 3-4 urmagersvende og reparerede ure i mange afskygninger - store som små. Der var armbåndsure, lommeure, vægure i alle størrelser, bornholmerure og meget andet. Det var håndværk i ordets bogstaveligste forstand. Man skilte urene fuldstændigt ad, rensede dem i benzin, tørrede og smurte, isatte evt. nye dele, og samlede det hele sammen under en lup, der hang fast i øverste og nederste øjenlåg, en såkaldt urmagerlup. Urene blev repareret op til mange gange og genbrugt. En overgang var der så travlt, at vi måtte sende ud af huset til hjemmerekparatører rundt om i landet.

Min farfar kørte også to gange om ugen (onsdag og lørdag) ud til kunder og trak ure, f.eks. til Kolding Sygehus, Domhuset, Rådhuset, Sct. Nicolai Kirke og mange andre steder. Det var spændende at kravle op ad de stejle trapper i kirketårnet, og med et håndsving fik vi de store tunge lodder trukket op, så tårnuret kunne gå en uge igen. Kirkeuret blev skænket i 1874 af kancelliråd A.C. Dahl. Urhamrene blev fremstillet til heltime, halvtime og kvarterslag. Omkring 1970 blev det hele automatiseret, og vi ophørte efterhånden med dette. Mange private i store villaer

Urmager Peter Lauridsen

og på store gårde i omegnen fik også besøg af urmageren en gang om ugen for at trække de fine taffelure eller bornholmerure.

Under krigen i 1940-45 og i årene derefter var der ingen import af ure. Så da importen blev frigivet i 1952, kom der et vældigt opsving i salget.

Armbåndsurene, som havde været på markedet i mange år, blev det dominerende i salget, og lommeurene forsvandt langsomt ud af billedet. Der blev produceret mange smarte armbåndsure på fabrikkerne i Schweiz, og det blev moderne med ure i alle størrelser, både vægure, standure og små nipsure. Til konfirmationer og op til jul er der altid blevet solgt rigtig mange ure.

Jeg har ikke glemt, at der også blev solgt briller og optiske instrumenter og artikler i Peter Lauridsens urforretning. Det hørte med i en urforretning dengang.

Urmagerbutikken, Jernbanegade 8, ca. 1930. Fra venstre Metha Wolf, som var ansat 1920-1979, Gerda Lauridsen og Peter Lauridsen, som ejede butikken

Optikeruddannelsen fandtes ikke i Danmark, og briller blev lavet efter øjenlægerecept. Efterhånden fik man også ved selvstudier og erfaring lært at bruge en prøvekasse. Kunden fik et par prøvebriller på, og fra prøvekassen, som indeholdt alle styrker fra + og -0,25 dioptri, satte man glas i prøvebrillen og ændrede styrken ved at sætte eller aftage flere glas. Nu kunne urmageren selv udmåle en accepteret brille, og sygekassen refunderede det meste af udgiften. Flere urmagere/optikere havde færdiglavede briller, som

kunne prøves på stedet, og man fik brillen med hjem.

Optiske instrumenter, såsom barometre, uden- og indendørs termometre, hygrometre, lupper, læseglas, kikkerter o.s.v. var en stor artikel, som især til jul blev solgt i store mængder. Jeg husker tydeligt, når vi pyntede til jul hver lørdag i december. Hele gulvet blev dækket med varer, og alle gardiner blev rullet fra, så de, der gik søndagstur, kunne se hele varesortimentet.

Som laugsskilt havde min farfar et rigtigt gade-

ur, som i dag kan ses, hvis man går fra Slotsgade til Østergade ved Lille Torv og ser ind i baggården til Jernbanegade 8.

Min farfar Peter Lauridsen fik tre børn. Den yngste, Inger, blev gift med tømrer Holger Westengaard. Den mellemste Gudrun forblev ugift og fik i 1935 svendebrev som urmager. Hun arbejdede i sin fars forretning og overtog den i 1951, da Peter Lauridsen døde. Lige fra sin tidlige ungdom dyrkede Gudrun gymnastik på Goon'es damehold og sluttede efter 45 år med idrætsmærket i guld med 23 sløjfer. Metha Wolf var som forretningsfører ansat fra 1920.

I 1979 blev urmagerforretningen solgt til trofaste medarbejdere. I 1989 ophørte forretningen, som på daværende tidspunkt var enejet af Anker Kristensen.

Peter Lauridsens ældste søn, Kay, min far, blev først udlært som urmager, men interessen var ved optikken. Han åbnede derfor sin egen forretning den 22. oktober 1929 alene med optik og optiske instrumenter. Forretningen, der kun var på 16 m² lå i Jernbanegade 1, i apotekets ejendom. Der var værksted i kælderen på ca. 8 m² og et lille kontor på en forskudt etage. I 1978 flyttede forretningen over på den anden side af gaden til nr. 8, hvor den befinder sig i dag. Den daværende urmagerforretning fik da vores gamle lokaler i Jernbanegade 1.

Fra åbningsannoncen i 1929 og til dags dato har vi samtlige udklip, annoncer, brevpapir, kassebøger m.m. En lang, lang historie om en handel og et fag, hvis uddannelse først blev godkendt i 1954. Fra dette år kom de første lærlinge i lære som optikere. Min far, Kay Lauridsen, var på et 5 uger langt kursus i Jena hos Zeiss i 1932.

Derefter kunne han kalde sig statseksamineret diplomoptiker.

I et afskærmet rum havde han apparatur til at udmåle øjnene med, samt en såkaldt synsprøvekasse. Der var ikke mange brillestel at vælge imellem, og på daværende tid var der absolut ingen mode i at gå med briller. Jeg husker også, der lige efter krigen flere gange årligt kom en øjenpuster et par dage. Han fremstillede glasøjne til de mennesker, der manglede et øje. Folk kom og satte sig, så han kunne se det raske øje,

Optiker Kay Lauridsen. Foto: Studio 14, 1978

Optiker Kay Lauridsen, Jernbanegade 1, 1956. Foto: P. Thastum

imens han ved en gasflamme varmede glas op og pustede et nyt glasøje, der lignede det raske øje i farve og facon.

Der skete og sker en rivende udvikling indenfor optik. Min far stod selv i butikken med min mor som hjælper til alt forefaldende arbejde samt regnskab og indkøb i de første 20 år. Derefter blev der ansat optikassistenter, unge damer, som blev oplært til at slibe glas i stel samt ekspedere kunderne. Kikkerter, termometre, lupper, læseglas, barometre og kompas var også omfattet af optikerens udvalg.

I 1966 kom min mand, Ove Kjær, der på daværende tidspunkt var el-installatør, i forretningen og gik 4,5 år i lære, hvoraf ca. 1 år var på skole i København. Fra dette år blev uddannelsen udvidet til at omfatte synsudmåling og kendskab til øjets sygdomme og anatomi. Så kaldtes man optometrist.

Der skete nu en voldsom udvikling. De store firmaer kappedes om at lave de tyndeste glas i store styrker, og glas i flere styrker med mindst forvrængning, glas med farveskrift o.s.v. Der gik mode i brillestel, nu skulle de være klædelige og smarte. De store modefolk som Christian Dior og mange andre fik man til at designe brillestel. Instrumenterne til udmåling af øjet blev elektroniske.

I 1980 døde min far, og jeg begyndte som min mor at gå til hånde og hjælpe til med alt forefaldende arbejde. Nu er det hovedsagelig dekoration og regnskaber, jeg beskæftiger mig med. Min uddannelse som børnehavelærer brugte jeg kun i 10 år. I 1993 blev vores ældste søn Klaus ansat i forretningen efter en læretid i Haderslev hos optiker Leif Nissen og en efterfølgende to års periode i Århus på Kontaktlinseinstituttet.

I dag har vi 6 uddannede optikere og 3 elever, som er fordelt i forretningen i Jernbanegade 8 og i filialen OPTIKJÆR i Kolding Storcenter, som kom til i 1993.

Min mor, Gerda Lauridsen er 91 år og stadig ivrig deltager i diskussionerne omkring forretningerne. Hun kan se sit livsværk gro og vokse videre i familien.

Det var i korte træk en families historie gennem 118 år, for hvem TIDEN og SYNET har været ledetråden til et godt og indholdsrigt liv.